

„Chowanna”	Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego	Katowice 2003 [2004]	R. XLVI (LIX)	T. 2 (21) Cz. II	s. 204–206
------------	--	-------------------------	------------------	------------------------	------------

Violetta Rodek: Cele kształcenia w dydaktyce Drugiej Rzeczypospolitej Katowice, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2003, ss. 195

W ostatnich latach, w opracowaniach z zakresu dydaktyki, sporo miejsca poświęca się teleologicznym i aksjologicznym podstawom kształcenia. Także w podręcznikach i programach nauczania dydaktyki ogólnej ważne miejsce wyznacza się współczesnym poglądom na temat: źródeł, istoty, treści, rodzajów, taksonomii i operacjonalizacji celów kształcenia. Wydaje się jednak, iż przedstawianie stanowisk wyłącznie współczesnych teoretyków może okazać się niewystarczające do pełnego zrozumienia owej problematyki. Przydatne bowiem byłoby szersze nawiązywanie do dotychczasowego (bogatego przecież!) dorobku polskiej dydaktyki. Próbę taką podjęła Violetta Rodek w monografii *Cele kształcenia w dydaktyce Drugiej Rzeczypospolitej*.

Układ pracy jest jasny i przejrzysty. Autorka przyjęła problemowo-chronologiczny tok rozważań, wyodrębniła więc 3 podstawowe zagadnienia (rozdziały), a w ich obrębie zagadnienia szczegółowe (podrozdziały), dążąc jednocześnie do zachowania w nich chronologii wywodów. I tak, w I rozdziale w interesujący sposób przedstawiła warunki rozwoju polskiej dydaktyki oraz zmiany w ujmowaniu tej dyscypliny naukowej w okresie 20-lecia międzywojennego. Koniecznym zabiegiem okazało się wykroczenie poza ramy czasowe wyznaczone w tytule rozdziału. Autorka rozpoczęła bowiem swe rozważania od syntezy dorobku polskiej dydaktyki ogólnej jako dyscypliny przed 1918 rokiem.

Następnie dokonała oceny wpływu stosunków ekonomiczno-społeczno-politycznych i ideologicznych na rozwój nauk (w tym dydaktyki ogólnej) w Drugiej Rzeczypospolitej. Poddając analizie dorobek nauk o wychowaniu w badanym okresie, starała się jednocześnie wykazać jego wpływ na kształtowanie się teoretyczno-metodologicznych podstaw dydaktyki ogólnej. Opisała miejsce tej dyscypliny wśród innych nauk. Wychodząc ze słusznego założenia, że warunkiem koniecznym prawidłowego rozwoju nauki jest tworzenie jej podstaw instytucjonalnych, Autorka dokonała także charakterystyki środowiska naukowego dydaktyków polskich, uwzględniając materialno-organizacyjny kontekst pracy oraz zainteresowania badawcze tej grupy.

Rozdział II dotyczy poglądów polskich przedstawicieli i zwolenników pedagogiki herbartowskiej, pragmatycznej oraz pedagogiki kultury na temat dydaktyki jako dyscypliny naukowej oraz formułowanych w jej obrębie celów kształcenia. Autorka dokonała w nim nie tylko rekonstrukcji celów kształcenia, formułowanych na gruncie tej dyscypliny w międzywojniu, ale także poddała analizie występujące w owym okresie kontrowersje dotyczące źródeł, istoty, treści, rodzajów, hierarchii i klasyfikacji celów kształcenia. Zaprezentowane przez Autorkę wyniki dociekań badawczych mają swój walor poznawczy nie tylko dla badaczy teorii i historii kształcenia, ale również dla współczesnych nauczycieli i studentów kierunków pedagogicznych. Tym bardziej, że nie poprzestała ona na badaniu problematyki celów kształcenia podejmowanej w polskiej dydaktyce opartej na podstawowych założeniach pedagogiki herbartowskiej, pragmatycznej oraz pedagogiki kultury w latach 1918–1939. Rozdział III monografii jest bowiem próbą udzielenia odpowiedzi na pytanie: Czy, a jeśli tak, to w jaki sposób, cele kształcenia z okresu 20-lecia międzywojennego inspirują współczesną polską edukację? Poszukując owych odniesień, Autorka unikała wydawania jednoznacznych i ostatecznych sądów, dając tym samym Czytelnikowi możliwość samodzielnego prowadzenia dociekań. Również i w tej części pracy konieczne stało się rozszerzenie głównego wątku rozważań i wykroczenie poza ramy czasowe wyznaczone w tytule monografii. Zabieg ten był celowy i w pełni uzasadniony, gdyż opierał się na założeniu, że badania z zakresu historii dydaktyki ogólnej jako dyscypliny nie powinny być prowadzone jedynie po to, aby poznać pewien wycinek rzeczywistości z przeszłości, lecz również po to, aby pomóc w rozwiązywaniu współczesnych problemów dydaktycznych. W świetle zaprezentowanych w pracy wywodów oraz opierając się na dorobku współczesnej dydaktyki, słuszną wydaje się teza postawiona w recenzowanej pracy (180 s.), głosząca, że odwołanie się do dorobku dydaktyki jako dyscypliny w okresie Drugiej Rzeczypospolitej może dopomóc w lepszym odczytaniu celów i zadań kształcenia.

Podsumowanie oraz wnioski i postulaty z badań zostały zaprezentowane w zwięzłej formie w zakończeniu.

Książka ta jest owocem wnikliwych studiów, opartych na bogatym materiale źródłowym. Autorka umiejętnie nawiązała także do poglądów współczesnych teoretyków i badaczy historii dydaktyki jako dyscypliny naukowej.

Iwona Wendreńska